

KONGREGÁCIA PRE BOŽÍ KULT A DISCIPLÍNU SVIATOSTÍ

RESPONSA AD DUBIA

O niektorých ustanoveniach

Apoštolského listu vydaného vo forme motu proprio

TRADITIONIS CUSTODES

Najvyššieho veľkňaza

FRANTIŠKA

(preklad z taliančiny)

PRESEDOM BISKUPSKÝCH KONFERENCIÍ

Vaša Eminencia / Excelencia,

po zverejnení apoštolského listu pápeža Františka vydaného vo forme motu proprio *Traditionis custodes* o používaní liturgických kníh pred reformy Druhého vatikánskeho koncilu dostala Kongregácia pre Boží kult a disciplínu sviatostí, ktorá vykonáva autoritu Svätej stolice vo veciach spadajúcich do jej kompetencie (porov. *Traditionis custodes*, č. 7), rôzne žiadosti o vysvetlenie správneho uplatňovania tohto listu. Niektoré otázky boli vznesené z viacerých strán a častejšie. Preto po ich dôkladnom zvážení a po informovaní Svätého Otca a obdržaní jeho súhlasu teraz uverejňujeme odpovede na tie otázky, ktoré sa opakovali najčastejšie.

Text motu proprio a sprievodný list všetkým biskupom jasne vyjadrujú pohnútky rozhodnutia pápeža Františka. Prvým cieľom je pokračovať „v trvalom úsilí o cirkevnú jednotu“ (*Traditionis custodes*, Úvod), ktorá sa vyjadruje uznaním liturgických kníh promulgovaných svätými pápežmi Pavlom VI. a Jánom Pavlom II. v súlade s dekrétmi Druhého vatikánskeho koncilu, ktoré sú jediným vyjadrením *lex orandi* rímskeho obradu (porov. *Traditionis custodes*, č. 1). To je smer, ktorým chceme kráčať, a to je zmysel odpovedí, ktoré tu uverejňujeme. Každá predpísaná norma má vždy jediný cieľ: chrániť dar cirkevnej jednoty (communio) tým, že budeme spoločne, presvedčení v mysli aj v srdci, kráčať v línii, ktorú naznačil Svätý Otec.

Je smutné vidieť, ako sa najhlbšie puto jednoty – účasť na jednom lámanom chlebe, ktorý je jeho Telom obetovaným, aby všetci boli jedno (porov. *Jn* 17, 21) – stáva dôvodom rozdelenia. Povinnosťou biskupov *cum Petro et sub Petro* je chrániť jednotu (communio), ktorá je nevyhnutnou podmienkou – ako nám to pripomína apoštol Pavol (porov. *I Kor* 11, 17-34) – , aby sme mohli mať účasť na eucharistickom stole.

Jedna skutočnosť je nepopierateľná: konciloví otcovia pocitovali naliehavosť reformy, aby sa pravda slávanej viery čoraz väčšmi zjavovala v celej svojej kráse a aby Boží ľud rástol v plnej, aktívnej a uvedomelej účasti na liturgickom slávení (porov. *Sacrosanctum Concilium*, č. 14), na prítomnom okamihu dejín spásy, na pamiatke Pánovej Veľkej noci, našej jedinej nádeje.

Ako pastieri sa nesmieme nechať zatahnuť do neužitočných polemík, ktoré dokážu spôsobiť iba rozdelenie a v ktorých je samotný obrad často zneužívaný ideologickými názormi. Skôr sme všetci pozvaní znovu objaviť hodnotu liturgickej reformy zachovávaním pravdy a krásy obradu, ktorý nám priniesla. Uvedomujeme si, že na to je potrebná obnovená a neustála liturgická formácia kňazov i veriacich laikov.

Pri slávnostnom ukončení druhého zasadania koncilu (4. decembra 1963) sa svätý Pavol VI. vyjadril takto (č. 11):

„Napokon táto náročná a zložitá diskusia nijako neostala bez hojného ovocia: pretože téma, ktorá sa riešila ako prvá a ktorá je v istom zmysle v Cirkvi prvoradá svojou povahou i dôstojnosťou – máme na mysli posvätnú liturgiu – dospela k šťastnému záveru a dnes ju [Dokument o liturgii] slávnostne promulgujeme. Náš duch preto plesá úprimnou radosťou. Vnímame v tom totiž, že bol zachovaný správny poriadok hodnôt a povinností: tak sme uznali, že najvyššie miesto treba vyhradiť Bohu; že našou prvoradou povinnosťou je pozdvíhať modlitby k Bohu; že posvätná liturgia je prvým prameňom tej božskej výmeny, pri ktorej sa nám odovzdáva Boží život; že je prvou školou ducha; že je prvým darom, ktorý máme dávať kresťanskému ľudu zjednotenému s nami vierou a horlivou modlitbou; a nakoniec je to prvé pozvanie pre ľudské pokolenie, aby rozviazalo svoj nemý jazyk v požehnaných a úprimných modlitbách a pocítilo tú nevýslovnú silu, obnovujúcu ducha, ktorá spočíva v spievaní chvál Bohu spolu s nami a v ľudskej nádeji, skrze Ježiša Krista, a to v Duchu Svätom.

Keď nám pápež František (*Prihovor k účastníkom 68. národného liturgického týždňa*, Rím, 24. augusta 2017) pripomína, že „po tomto magistériu, po tejto dlhej ceste môžeme s istotou a magisteriálnou autoritou potvrdiť, že liturgická reforma je nezvratná“, chce nám ukázať jediný smer, ktorým máme ako duchovní pastieri s radosťou zamerať svoje úsilie.

Zverme Panne Márii, Matke Cirkvi, svoju službu „zachovať jednotu ducha vo zväzku pokoja“ (*Ef 4, 3*).

V sídle Kongregácie pre Boží kult a disciplínu sviatostí, 4. decembra 2021, na 58. výročie promulgácie konštitúcie o posvätnej liturgii *Sacrosanctum Concilium*.

✠ Arthur Roche
prefekt

Najvyšší veľkňaz František bol počas audiencie udelenej prefektovi Kongregácie pre Boží kult a disciplínu sviatostí dňa 18. novembra 2021 oboznámený s týmito RESPONSÁ AD DUBIA a s priloženými VYSVETLJÚCIMI POZNÁMKAMI a dal súhlas na ich uverejnenie.

Traditionis custodes

Čl. 3. Biskup, v ktorého diecéze doteraz existuje jedna alebo viaceré skupiny, ktoré slávia liturgiu podľa misála pred reformy v roku 1970, má:

[...]

§ 2. určiť jedno alebo viac miest, kde sa veriaci prívrženci týchto skupín môžu zhromažďovať na eucharistické slávenie (nie však vo farských kostoloch a bez zriadenia nových personálnych farností);

Predložená otázka:

Ak nie je možné určiť kostol, alebo oratórium, alebo kaplnku, ktoré by boli k dispozícii pre veriacich, ktorí slávia podľa *Missale Romanum (editio typica 1962)*, môže diecézny biskup požiadať Kongregáciu pre Boží kult a disciplínu sviatostí o dišpenz od ustanovenia motu proprio *Traditionis custodes* (čl. 3 § 2), a teda povoliť slávenie vo farskom kostole?

Odpoveď:

Kladne.

Vysvetľujúca poznámka:

Motu proprio *Traditionis custodes* v čl. 3 § 2 požaduje, aby biskup v diecézach, kde doteraz existovala jedna alebo viac skupín, ktoré slávia podľa misála pred reformy v roku 1970, „určil jedno alebo viac miest, kde sa veriaci prívrženci týchto skupín môžu zhromažďovať na eucharistické slávenie (nie však vo farských kostoloch a bez zriadenia nových personálnych farností)“. Tým, že farský kostol je vylúčený z eucharistického slávenia podľa predošlého obradu sa chce potvrdiť, že takéto slávenie, povolené a obmedzené pre tieto skupiny, nie je súčasťou bežného života farského spoločenstva.

Naša kongregácia, vykonávajúca autoritu Svätej stolice vo veciach, ktoré patria do jej kompetencie (porov. *Traditionis custodes*, č. 7), môže na žiadosť diecézneho biskupa povoliť, aby sa farský kostol používal na slávenie podľa *Missale Romanum* z roku 1962 len v tom prípade, ak sa zistí, že nie je možné využívať iný kostol, alebo oratórium, alebo kaplnku. Takéto posúdenie, že to nie je možné, musí byť vykonané veľmi starostlivo a pozorne.

Okrem toho by takéto slávenie nemalo byť zaradené do farského programu svätých omší, pretože sa na ňom zúčastňujú len veriaci, ktorí patria do danej skupiny. Napokon, nemalo by sa konať v rovnakom čase ako pastoračné aktivity farského spoločenstva. Je zrejmé, že keď bude k dispozícii iné miesto [na slávenie], toto povolenie bude zrušené.

Tieto ustanovenia nemajú v úmysle odsúvať na okraj veriacich, ktorí sú zakorenení v predošlej forme slávenia: ich cieľom je len pripomenúť, že ide o ústupok, ktorý má zabezpečiť ich dobro (vzhlľadom na spoločné používanie jediného *lex orandi* rímskeho obradu), a nie o príležitosť propagovať predošlý obrad.

Traditiones custodes

Čl. 1. Liturgické knihy promulgované svätými pápežmi Pavlom VI. a Jánom Pavlom II. sú v súlade s dekrétmi Druhého vatikánskeho koncilu jediným vyjadrením *lex orandi* rímskeho obradu.

Čl. 8. Predchádzajúce normy, inštrukcie, povolenia a zvyklosti, ktoré nie sú v súlade s ustanoveniami tohto motu proprio, sa rušia.

Predložená otázka:

Je možné podľa ustanovení motu proprio *Traditionis custodes* sláviť sviatosti podľa *Rituale Romanum* a *Pontificale Romanum* pred liturgickej reformy Druhého vatikánskeho koncilu?

Odpoveď:

Záporne.

Iba v kánonicky zriadených personálnych farnostiach, ktoré podľa ustanovení motu proprio *Traditionis custodes* slávia podľa *Missale Romanum* z roku 1962, je diecézny biskup oprávnený udeliť povolenie používať len *Rituale Romanum* (posledná *editio typica* z r. 1952) a nie *Pontificale Romanum* pred liturgickej reformy Druhého vatikánskeho koncilu.

Vysvetľujúca poznámka:

Motu proprio *Traditionis custodes* sa usiluje obnoviť v celej Cirkvi rímskeho obradu jedinú a rovnakú modlitbu, ktorá vyjadruje jej jednotu podľa liturgických kníh promulgovaných svätými pápežmi Pavlom VI. a Jánom Pavlom II. v súlade s dekrétmi Druhého vatikánskeho koncilu a tradíciou Cirkvi.

Diecézny biskup ako moderátor, podporovateľ a strážca celého liturgického života sa musí usilovať o to, aby sa jeho diecéza vrátila k jednotnej forme slávania (porov. pápež František, *Sprievodný list biskupom celého sveta k motu proprio „Traditionis custodes“*).

Naša kongregácia, vykonávajúca autoritu Svätého stolca vo veciach, ktoré patria do jej kompetencie (porov. *Traditionis custodes*, č. 7), sa domnieva, že v snahe napredovať smerom naznačeným v motu proprio, nemalo by sa udeľovať povolenie používať *Rituale Romanum* a *Pontificale Romanum* pred liturgickej reformy, lebo ide o liturgické knihy, ktoré boli tak ako všetky predchádzajúce normy, inštrukcie, povolenia a zvyklosti zrušené (porov. *Traditionis custodes*, č. 8).

Iba kánonicky zriadeným personálnym farnostiam, ktoré podľa ustanovení motu proprio *Traditionis custodes* slávia podľa *Missale Romanum* z roku 1962, je diecézny biskup oprávnený udeliť povolenie používať len *Rituale Romanum* (posledná *editio typica* z r. 1952) a nie *Pontificale Romanum* pred liturgickej reformy Druhého vatikánskeho koncilu. Treba pripomenúť, že formulu sviatosti birmovania zmenil pre celú latinskú Cirkev svätý Pavol VI. apoštolskou konštitúciou *Divinae consortium naturae* (15. augusta 1971).

Toto ustanovenie má zdôrazniť, že je potrebné jasne potvrdiť smer naznačený v motu proprio, ktoré vidí v liturgických knihách promulgovaných svätými pápežmi Pavlom VI. a Jánom Pavlom II. v súlade s dekrétmi Druhého vatikánskeho koncilu jediné vyjadrenie *lex orandi* rímskeho obradu (porov. *Traditionis custodes*, č. 1).

Pri uplatňovaní tohto ustanovenia treba dbať na to, aby tí, ktorí sú zakorenení v predchádzajúcej forme slávenia, boli vedení k plnému pochopeniu hodnoty slávenia v tej forme obradu, ktorú nám priniesla reforma Druhého vatikánskeho koncilu. Malo by sa to uskutočniť prostredníctvom primeranej formácie, ktorá im pomôže objaviť, že zreformovaná liturgia je svedectvom nezmenenej viery, vyjadrením obnovenej ekleziológie, prvotným prameňom spirituality pre kresťanský život.

Traditionis custodes

Čl. 3 Biskup, v ktorého diecéze doteraz existuje jedna alebo viaceré skupiny, ktoré slávia liturgiu podľa misála pred reformy v roku 1970, má:

§ 1. zistiť, či tieto skupiny nepopierajú platnosť a legitímnosť liturgickej reformy, ktorú nariadil Druhý vatikánsky koncil a magistérium najvyšších veľkňazov;

Predložená otázka:

Môže kňaz, ktorému bolo povolené používanie *Missale Romanum* z roku 1962, a ktorý neuznáva platnosť a legitímnosť koncelebrácie – odmieta koncebrovať najmä pri omši svätenia krizmy – naďalej využívať toto povolenie?

Odpoveď:

Záporne.

Pred zrušením povolenia používať *Missale Romanum* z roku 1962 by mal biskup nadviazať bratský dialóg s kňazom, aby sa uistil, že jeho postoj nevyklučuje platnosť a legitímnosť liturgickej reformy, nariadení Druhého vatikánskeho koncilu a magistéria najvyšších veľkňazov, a priviesť ho k pochopeniu hodnoty koncelebrácie, najmä pri omši svätenia krizmy.

Vysvetľujúca poznámka:

Čl. 3 § 1 motu proprio *Traditionis custodes* požaduje, aby sa diecézny biskup ubezpečil, že skupiny, ktoré žiadajú sláviť podľa *Missale Romanum* z roku 1962, „nepopierajú platnosť a legitímnosť liturgickej reformy, ktorú nariadil Druhý vatikánsky koncil a magistérium najvyšších veľkňazov“.

Svätý Pavol dôrazne vyzýva komunitu v Korinte, aby žila v jednote, ktorá je nevyhnutnou podmienkou účasti na eucharistickom stole (porov. *1 Kor* 11, 17-34).

V liste zaslanom biskupom celého sveta, ktorý je sprievodným listom k motu proprio *Traditionis custodes*, sa Svätý Otec vyjadruje takto: „Keďže ‚liturgické slávenia nie sú súkromné aktivity, ale slávenia Cirkvi, ktorá je ‚sviatosťou jednoty‘ (*Sacrosanctum Concilium* č. 26), musia sa konať v jednote s Cirkvou. Druhý vatikánsky koncil síce potvrdil vonkajšie putá začlenená do Cirkvi – vyznanie viery, sviatosti, spoločenstvo – ale zároveň so svätým Augustínom potvrdil, že podmienkou spásy je zotrvanie v Cirkvi nielen ‚telom‘, ale aj ‚srdcom‘ (porov. *Lumen gentium* č. 14)“.

Zdá sa, že výslovná vôľa nezúčastniť sa koncelebrácie, najmä pri omši svätenia krizmy je prejavom nedostatočného prijatia jednak liturgickej reformy, ako aj cirkevného spoločenstva s biskupom, ktoré sú nevyhnutnými podmienkami na to, aby bolo možné využívať povolenie sláviť podľa *Missale Romanum* z roku 1962.

Pred zrušením povolenia používať Missale Romanum z roku 1962 by však mal biskup ponúknuť kňazovi potrebný čas na úprimný rozhovor o hlbších pohnútkach, ktoré ho vedú k tomu, že neuznáva hodnotu koncelebrácie, najmä v omši, ktorej predsedá biskup. Mal by ho tiež vyzvať, aby výrečným gestom koncelebrácie vyjadril cirkevnú jednotu (communio), ktorá je nevyhnutnou podmienkou, aby mohol mať účasť na stole eucharistickej obety.

Traditionis custodes

Čl. 3. Biskup, v ktorého diecéze doteraz existuje jedna alebo viaceré skupiny, ktoré slávia liturgiu podľa misála pred reformy v roku 1970, má:

[...]

§ 3. stanoviť na určených miestach dni, v ktorých je dovolené sláviť Eucharistiu s použitím Rímskeho misála, ktorý promulgoval sv. Ján XXIII. v roku 1962. Pri týchto sláveniach nech sa čítania ohlasujú v jazyku ľudu a nech sa používa preklad Svätého písma schválený jednotlivými biskupskými konferenciami na liturgické použitie;

Predložená otázka:

Je možné pri eucharistických sláveniach podľa *Missale Romanum* z roku 1962 používať na čítania kompletne vydanie Biblie a vybrať úryvky uvedené v tomto misáli?

Odpoveď:

Kladne.

Vysvetľujúca poznámka:

Čl. 3 § 3 motu proprio *Traditionis custodes* stanovuje, že čítania sa majú ohlasovať v jazyku ľudu s použitím prekladov Svätého písma na liturgické použitie, ktoré schválili príslušné biskupské konferencie.

Keďže texty čítaní sú obsiahnuté v samotnom misáli a keďže neexistuje kniha Lekcionár, na dodržiavanie ustanovení motu proprio je nevyhnutné používať knihu Svätého písma v preklade schválenom jednotlivými biskupskými konferenciami na liturgické používanie, pričom sa vyberú úryvky uvedené v *Missale Romanum* z roku 1962.

Nesmú sa vydávať lekcionáre v jazyku ľudu, ktoré by uvádzali cyklus čítaní podľa predošlého obradu.

Treba pripomenúť, že súčasný Lekcionár je jedným z najcennejších plodov liturgickej reformy Druhého vatikánskeho koncilu. Vydanie Lekcionára nielenže prekonáva „kompletnú“ formu *Missale Romanum* z roku 1962 a vracia sa k starobylej tradícii jednotlivých kníh zodpovedajúcich jednotlivým ministériám, ale napĺňa aj želanie vyjadrené v konštitúcii *Sacrosanctum Concilium*, č. 51: „Aby sa veriacim pripravil čím bohatší stôl Božieho slova, majú sa im štedrejšie otvoriť poklady Biblie tak, aby sa za stanovený počet rokov prečítali ľudu dôležitejšie časti Svätého písma“.

Traditionis custodes

Čl. 4. Kňazi, vysvätení po zverejnení tohto motu proprio, ktorí chcú sláviť podľa *Missale Romanum* z roku 1962, majú podať oficiálnu žiadosť diecéznemu biskupovi, ktorý sa pred udelením tohto povolenia poradí s Apoštolským stolcom.

Predložená otázka:

Aby mohol diecézny biskup udeliť kňazom, vysväteným po vydaní motu proprio *Traditionis custodes* povolenie sláviť podľa *Missale Romanum* z roku 1962, musí mať schválenie od Apoštolského stolca (porov. *Traditionis custodes* č. 4)?

Odpoveď:

Kladne.

Vysvetľujúca poznámka:

Latinský text (oficiálny referenčný text) v čl. 4 uvádza toto: „Presbyteri ordinati post has Litteras Apostolicas Motu Proprio datas promulgatas, celebrare volentes iuxta Missale Romanum anno 1962 editum, petitionem formalem Episcopo dioecetano mittere debent, qui, ante concessionem, a Sede Apostolica licentiam rogabit“ (Kňazi, vysvätení po zverejnení tohto motu proprio, ktorí chcú sláviť podľa *Missale Romanum* z roku 1962, majú podať oficiálnu žiadosť diecéznemu biskupovi, ktorý si pred udelením povolenia vyžiada dovoľenie od Apoštolského stolca).

Nejde len o poradné stanovisko, ale o nevyhnutné oprávnenie, ktoré diecéznemu biskupovi udeľuje Kongregácia pre Boží kult a disciplínu sviatostí, ktorá vykonáva autoritu Svätého stolca vo veciach patriacich do jej kompetencie (porov. *Traditionis custodes*, č. 7).

Až po získaní tohto dovoľenia bude môcť diecézny biskup povoliť kňazom vysväteným po vydaní motu proprio (16. júla 2021) celebroadť podľa *Missale Romanum* z roku 1962.

Toto ustanovenie má pomôcť diecéznemu biskupovi pri posudzovaní takejto žiadosti; jeho hodnotenie náležite zohľadní Kongregácia pre Boží kult a disciplínu sviatostí.

Motu proprio jasne vyjadruje zámer uznať za jediné vyjadrenie *lex orandi* rímskeho obradu to, čo je obsiahnuté v liturgických knihách promulgovaných svätými pápežmi Pavlom VI. a Jánom Pavlom II. v súlade s dekrétmi Druhého vatikánskeho koncilu: je preto absolútne žiaduce, aby kňazi vysvätení po zverejnení motu proprio zdieľali toto želanie Svätého Otca.

Keďže naším zámerom je starostlivo sa uberať smerom, ktorý naznačil pápež František, povzbudzujeme všetkých formátorov v seminároch, aby sprevádzali budúcich diakonov a kňazov pri pochopení a prežívaní bohatstva liturgickej reformy, ktorú si želal Druhý vatikánsky koncil. Táto reforma dokázala oceniť každý prvok rímskeho obradu a podporila – podľa želania koncilových otcov – plnú, uvedomelú a aktívnu účasť celého Božieho ľudu na liturgii (porov. *Sacrosanctum Concilium*, č. 14), ktorá je hlavným zdrojom opravdivej kresťanskej spirituality.

Traditionis custodes

Čl. 5. Kňazi, ktorí slávia podľa *Missale Romanum* z roku 1962, nech požiadajú diecézneho biskupa o povolenie, aby v tom mohli pokračovať a využívať túto fakultu.

Predložená otázka:

Môže byť povolenie celebroidovať podľa Missale Romanum z roku 1962 udelené ad tempus?

Odpoveď:

Kladne.

Vysvetľujúca poznámka

Rozhodnutie povoliť používanie *Missale Romanum* z roku 1962 na určitý čas – v trvaní, ktoré diecézny biskup uzná za vhodné – je nielen možné, ale aj odporúčané; po skončení vymedzeného obdobia je možné overiť, či je všetko v súlade so smerovaním stanoveným v motu proprio. Výsledok tohto overovania môže poskytnúť dôvody na predĺženie alebo pozastavenie povolenia.

Predložená otázka

Vzťahuje sa fakulta celebroidovať podľa Missale Romanum z roku 1962, ktorú udelil diecézny biskup, len na územie jeho diecézy?

Odpoveď:

Kladne.

Predložená otázka:

Musí mať v prípade neprítomnosti alebo nemožnosti povereného kňaza, formálne schválenie aj osoba, ktorá ho zastupuje?

Odpoveď:

Kladne.

Predložená otázka:

Musia mať diakoni a ustanovení služobníci, ktorí sa zúčastňujú na slávení podľa Missale Romanum z roku 1962, schválenie od diecézneho biskupa?

Odpoveď:

Kladne.

Predložená otázka:

Môže kňaz, ktorý je oprávnený celebroidovať podľa Missale Romanum z roku 1962 a ktorý z dôvodu svojho úradu (farár, kaplán, ...) celebruje vo feriálnych dňoch aj podľa zreformovaného Rímskeho misála Druhého vatikánskeho koncilu, binovať s použitím Missale Romanum z roku 1962?

Odpoveď:

Záporne.

Vysvetľujúca poznámka:

Farár alebo kaplán, ktorý – vykonávajúc svoj úrad – celebruje vo feriálnych dňoch podľa platného *Missale Romanum*, ktorý je jediným vyjadrením *lex orandi* rímskeho obradu, nesmie binovať celebrujúc podľa *Missale Romanum* z roku 1962, ani so skupinou, ani súkromne.

Nie je možné udeliť bináciu, pretože nejde o prípad „oprávneného dôvodu“ ani „pastoračnej potreby“, ktoré vyžaduje kán. 905 § 2 *CIC*; veriacim sa tým nijako neupiera právo na eucharistické slávenie, pretože majú možnosť zúčastniť sa na Eucharistii slávanej v súčasnej forme obradu.

Predložená otázka:

Môže kňaz, ktorý je oprávnený celebrowať podľa Missale Romanum z roku 1962, celebrowať v ten istý deň podľa toho istého misála pre inú skupinu veriacich, ktorí dostali povolenie?

Odpoveď:

Záporne.

Vysvetľujúca poznámka:

Nie je možné udeliť bináciu, pretože nejde o prípad „oprávneného dôvodu“ ani „pastoračnej potreby“, ktoré vyžaduje kán. 905 § 2 *CIC*; veriacim sa tým nijako neupiera právo na eucharistické slávenie, pretože majú možnosť zúčastniť sa na Eucharistii slávanej v súčasnej forme obradu.
